

Homeopathische middelen in de melkveehouderij

Yvonne van der Vorst

In de Nederlandse melkveehouderij worden diergeneesmiddelen toegepast ter voorkoming en behandeling van uierproblemen. Naast de gangbare antibiotica komen ook andere behandelingswijzen steeds meer in opmars. Homeopathie is hier één van. Maar wat weten we hier eigenlijk van?

Naast de geregistreerde diergeneesmiddelen die via de dierenartsen verkrijgbaar zijn voor de behandeling van uierproblemen (met name antibiotica), zijn er veel andere middelen op de markt, waaronder homeopathische middelen. Deze middelen zijn vaak vrij verkrijgbaar en worden verkocht onder de noemer: verzorgend, ontsmettend of preventief. Ook zijn er alternatieve middelen tegen acute aandoeningen. Bij gebruik van de reguliere antibiotica heeft een veehouder te maken met wachttijden, kans op kwaliteitskorting, ontstaan van mogelijke residuen in koemelk en het risico op resistente bacteriën. Daarnaast is de werking van antibiotica volgens sommige veehouders niet altijd naar verwachting. Mede hierdoor neemt de interesse voor alternatieve middelen toe, maar ook de toename van het aantal biologische melkveebedrijven speelt hierbij een rol. Op deze bedrijven is het preventief gebruik van antibiotica namelijk niet toegestaan en sommige bedrijven gebruiken uit principe niet of nauwelijks antibiotica voor curatieve behandelingen. Homeopathische middelen zijn op deze bedrijven vaak een welkom alternatief.

Homeopathie

Het begrip homeopathie is afgeleid van het Grieks: *homios* = gelijksoortig, *pathos* = lijden. Kenmerkend voor de homeopathie, is dat een ziek individu wordt behandeld met

Registratie

De richtlijnen van KKM schrijven voor dat alleen geregistreerde diergeneesmiddelen gebruikt mogen worden door melkveehouders. Homeopathische middelen staan echter niet geregistreerd maar worden wel gedoogd. Hierdoor kunnen ze dus onbepaald toegepast worden. Juist omdat ze niet geregistreerd zijn is weinig bekend van de beschikbaarheid, indicatie, werkzaamheid, effectiviteit, bijwerkingen, techniek van toedienen en het ontstaan van mogelijke residuen in de melk.

Bereiding homeopathische middelen

De bereiding van de middelen van plantaardige afkomst bestaat uit het oplossen van de grondstof in alcohol. Vloeibare grondstoffen worden puur gebruikt als uitgangsstof en niet-oplosbare stoffen worden intensief verwreven met melksuiker. Het verder te verdunnen mengsel wordt oertinctuur genoemd. Het is hierdoor lang niet altijd duidelijk uit welke stoffen en in welke hoeveelheden de oertinctuur bestaat. De oertinctuur wordt afhankelijk van de toepassing van het middel vervolgens trapsgewijs verdund met alcohol (van 30% tot 90%) en geschud. Deze methode noemt men potentiëren. In de praktijk worden over het algemeen merendeels lage en middel hoge potenties gebruikt (van 3 tot 12 verdunningen, trapsgewijs 1 op 10 verdund (D3 en D12)). Van deze middelen is te begrijpen hoe ze werken, zeker als gedacht wordt aan het vaccinatie principe. Echter vaak worden ook (veel) hogere potenties dan D12 toegepast. Rekenkundig bevatten potenties hoger dan D23 geen enkel molecuul meer van de uitgangsstof. Toch worden dergelijke potenties veelvuldig toegepast. Mede hierdoor wordt de homeopathie nog al eens bekritiseerd als zijnde enkel een placebo effect. Lage potenties (t/m D6) werken meer op de organen en worden met name gebruikt bij acute aandoeningen. Deze hebben vaak een kortdurende en brede werking. De doseringen van de lagere potenties zijn veelal frequenter dan de hogere potenties. Hierdoor kan verwacht worden dat ter behandeling van acute en sub-acute mastitis overwegend lage tot middelhoge potenties worden toegepast.

een middel, dat bij de gezonde individu verschijnselen opwekt die juist lijken op het ziektebeeld van de patiënt. Hierin verschilt de homeopathie dus van de gangbare geneesmiddelen. Doel van de homeopathie is het individu zelf te stimuleren, zodat het lichaam zichzelf herstelt. Hierdoor wordt de algehele weerstand tegen de ziekteverwekker versterkt. Het zieke individu wordt behandeld op basis van het ziektebeeld. In de melkveehouderij zal een homeopathisch middel dan ook niet toegepast worden op de hele koppel; er zal altijd gekeken worden naar de individuele koe. Homeopathische middelen worden bereid uit plantaardige (80%), dierlijke, minerale en voor een gering deel ook uit chemische stoffen. Ook is het mogelijk om middelen te ontwikkelen uit 'ziek materiaal'. Hierbij kan gedacht worden

Tabel 1 Enkele stoffen vermeld in de literatuur ter behandeling van mastitis

Aconitum napellus	Chelidonium	Nux vomica
Apis mellifica	Colibacillinum	Phellandrium
Asa foetida	Conium	Phosphorus
Belladonna (atropa)	Echinacea	Phytolacca americana
Bryonia alba Hepar	Sulfuris	Pyrogenium
Calcarea carbonica	Hypericum	Silicea
Calcarea phosphorica	Lachesis	Sulfur
Calendula	Mercurius solubilis	Veratum

Bron: Merck (1989) en Day (1992)

aan het vaccinatie principe, maar dan zonder dat een reactie van antilichamen ontstaat in het te behandelen dier.

Baat het niet dan schaadt het niet?

Volgens leveranciers van homeopathische middelen zal een niet passend middel het zieke individu niet schaden, maar het zal het evenmin genezen. Ook wordt vaak gesteld dat homeopathische middelen geen bijwerkingen vertonen. Eventuele problemen kunnen ontstaan nadat bij een acute aandoening een middel wordt toegediend dat afkomstig is van 'ziek materiaal' (vaccinatie principe). Bij verkeerden toepassing kan hierdoor de aandoening verergeren. Daarnaast is van middelen gebaseerd op plantenextracten nooit precies bekend hoeveel er van de werkzame stof inzit. Dit kan gevaarlijk zijn (overigens geldt dit ook voor kruiden geneeswijzen). Ook is het moeilijk om ervoor te zorgen dat de middelen altijd dezelfde werking hebben, omdat niet bekend is wat de concentratie van de werkzame stof is. De stelling 'baat het niet, dan schaadt het niet' gaat bij homeopathische middelen dus niet vanzelfsprekend op. Ze kunnen de werking van andere geneesmiddelen beïnvloeden. Homeopathische middelen kunnen het beste worden toegediend in overleg met de dierenarts. Omdat de middelen niet officieel geregistreerd zijn, is niemand aansprakelijk te stellen indien er toch wat mis zou gaan. Gaat er wat mis, dan is dit een bedrijfsrisico.

Homeopathie en mastitis

Bij melkvee worden homeopathische middelen vooral door homeopathische dierenartsen toegepast. Voor het behandelen kan gebruik worden gemaakt van middelen die bestaan uit één werkzaam bestanddeel (enkelvoudig) of meerdere (samengesteld). Samengestelde middelen worden vaak toegepast wanneer de koe geen duidelijke ziekteverschijnselen toont en het toepassen van één gericht middel te moeilijk is. De middelen tegen mastitis zijn vaak onder te verdelen in middelen gericht op de uier en middelen gericht op de stofwisseling van de koe. In de literatuur worden enkele werkzame stoffen tegen mastitis genoemd (tabel 1). Deze lijst moet gezien worden als een mogelijk uitgangspunt en bevat geen specificaties van de toepassingswijze. Specifieke behandelingen kunnen het best overgelaten worden aan de

dierenartsen die hiermee ervaring hebben. Omdat de homeopathie individugericht is, kan de praktijk moeilijk aangeven welke stoffen tegen welk type mastitis worden gebruikt. Het is mogelijk dat crèmes, die op de huid van de uier worden aangebracht, gebruikt worden. Maar om de algehele weerstand te verbeteren gedurende mastitis kunnen bijvoorbeeld weer korrels met een heel andere grondstof worden gevoerd. Doordat vaak samengestelde middelen worden toegepast is het nog moeilijker om te kunnen bepalen welke stoffen werkzaam zijn tegen een bepaalde aandoening.

Residuen

Wanneer samengestelde middelen worden toegepast bij melkvee, moet meer rekening gehouden worden met de verschillende werkingen van de verschillende stoffen en het ontstaan van eventuele residuen dan bij de enkelvoudige middelen. De verantwoordelijkheid ten aanzien van het ontstaan van mogelijke residuen ligt voor alle middelen bij de veehouder zelf. Dit kan bij homeopathische middelen een probleem opleveren. Er bestaan immers geen richtlijnen over de wijze van toepassen van een middel, de werkzaamheid en de concentraties. Ook bestaan er geen wachttijden. Wel dient vermeld te worden dat homeopathische middelen erg lage concentraties van de uitgangsstof bevatten. Hierdoor is het ontstaan van residuen erg onwaarschijnlijk. Toch dient dit niet klakkeloos aangenomen te worden. 🚫

Conclusies

De belangrijkste conclusie is dat er nauwelijks onderzoek is verricht in Nederland naar de effectiviteit, wijze van toepassing en het ontstaan van residuen van homeopathische middelen. Hierdoor kan niet geconcludeerd worden of de middelen wel of niet effectief zijn. Toch wordt homeopathie steeds vaker toegepast in de melkveehouderij en komen uit de praktijk positieve geluiden. Indien de voorkeur uitgaat naar het homeopatisch behandelen van uieraandoeningen dient dit te allen tijde in overleg met de dierenarts te gebeuren. Schaf zelf geen middelen aan. De samenstelling en werkwijze zijn vaak onvoldoende bekend, waardoor ongewenste resultaten het gevolg kunnen zijn. En, de veehouder blijft in dit geval altijd de eindverantwoordelijke voor ongewenste effecten.